

Duray Gábor

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

A múlt héten a közép- és kelet-európai térségben elsőként ültettünk be osztályunkon egy új, szívritmuskeltő kapszulát, amely működésében megfelel a hagyományos pacemakernek, de elektróda nélkül teljes egészében a szívbe kerül. Mérete a hagyományos eszközökhöz képest hozzávetőleg egytizednyi. Erről sajtóközleményt fog a Honvédkórház kiadni. Itt van a lehetőség arra, hogy ezt az eszközt elkereszteljük. A mellékelt képeket és diasort kérem, hogy nézzék meg. Eddigi legjobb név a *szívritmuskeltő kapszula*. Egyelőre a *kapszula* szó helyett nem találtam jobbat.

VÁLASZ

Bősze Péter

A képen kicsiny hengszerű eszköz látszik vezeték nélkül. Az utóbbi lényeges, mert a szívritmuskeltő (pace maker) elemről, vékony vezetéken kapja az áramot. Az új eszközt az angol irodalomban *wireless pace maker*nek nevezik. A tükörfordítás nem szerencsés. Legegyszerűbb lenne a *szívritmushenger* vagy a *ritmushenger* elnevezés: *Beültetünk egy ritmushengert.*

Gaál Csaba

CÍMKERESÉS

A következő kéréssel fordulok a szerkesztőséghez. Mellékelek két oldalt a *Sebészet* című könyvem készülő 10. kiadásából, amelybe új fejezetet iktatok be saját tollamból. Gondban vagyok egy fogalom elnevezésével, ezért kérek segítséget.

Szolgáltató sebészet

[...]

A *fogalom* a német nyelvű irodalomban a „szervizsebészet” (*Servicechirurgie*) néven most meghonosodó és használatos kifejezés alatt olyan interdiszciplináris sebészeti beavatkozásokat értünk, amelyek gyakran a multimodális daganatkezelések elengedhetetlen elemét jelentik, így például a táplálószonda beültetését vagy a nyirokcsomó(k) eltávolítását. Minthogy hazai viszonyok között az érsebészetben a redoműtéseket „szervizműtéteknek” is nevezik, ezért – a fogalmak egyértelmű elhatárolása érdekében – ajánlatos a továbbiakban „szolgáltató”-sebészetről beszélni. Az ide tartozó beavatkozások csoportjába tartoznak azok az eljárások is, amelyek más szakmák beavatkozásait követően, mint szövődmények jelentkeznek. Az ideggyógyász, a szívgyógyász szempontjából ugyanis fontosabb az alvadásgátlás vagy a ritmuszavar megoldása, mint az alkalmasint azzal összefüggő, csak sebészileg megoldható szövődmény szem előtt tartása.

A könyvfejezet írása közben az újabb ismeretek közlésekor újabb fogalmak merülnek fel. Így az ún. *futile care* kérdése is.

Hogyan lehetne ezt fordítani? Az összefüggés szükségessége miatt közlök egy bekezdést.

A kezelésben *ismernünk kell a határokat* (1). Ez vonatkozik az intenzívterápia alkalmazásának indikációjára, az orvosilag megvalósítható értelmes cselekvésre, de etikailag is döntő, hogy figyelembe vegyük a beteg akaratát, amely akár megkötetheti az orvos kezét. A kérdés felvetése már akkor elkezdődik, amikor döntenünk kell, vajon a beteget elhelyezzük-e az intenzív osztályon (*too sick, to benefit*). Az ún. „*futile care*” [magyarul?] elvének alkalmazásakor állást kell foglalnunk az életfenntartó intézkedések jogossága és haszna felől (2). Kétes esetben az interdiszciplináris etikai bizottsághoz lehet fordulni.

VÁLASZ

Bősze Péter

A cím: *segítősebészet* legyen, így egybeírva, mert fogalom: a sebészi beavatkozások egyik csoportja. A *futile care-t meddő kezelésnek* fordítanám. Utóbbinál aggályos azonban, hogy félreérthető, hiszen nem a meddőség kezeléséről van szó, jóllehet a *meddőségkezelés* összetett szó. Sok-sok jelző jutott még eszembe: a *hiábavaló, terméketlen* vagy a *hasztalan* nem is tűnt rossznak, és még a *kárba vesztett* is gondolkodtam (*kárba vesztett kezelés*). A *meddő* mégis találobb, tökéletesen fejezi ki, hogy az egész tevékenység meddő, nincs foganatja, értelmetlen. Ha mégis fenntartások maradnak, javaslom a *hiábavaló kezelés* kifejezést. [Gaál Csaba döntése: *hiábavaló kezelés*.]

Gulyás Péter

Fájdalommal látom a nyelvi zavart, amely szakmánkon eluralkodott, és a jól bevált, meghonosodott *műtét, műtéti, műtét* kifejezések helyébe a *sebészet, sebészi* kifejezések nyomultak. Mióta szakterületünk a XIX. században a *sebészetről* (vagy az általános orvoslásról) levált, minden operatív tevékenységet a szülészeti és nőgyógyászati *műtét, műtéti, műtét*, *műtét* kifejezésekkel pontosan és nyelvhelyesen ki tudunk fejezni.

Úgy vélem az angol nyelv általános előrenyomulásának egyik részjelenségeként kell értékelnünk a *surgery* szó szolgál fordítását szakmánkban, a fából vaskarikának ható „nőgyógyászati sebészet”, „a kismedencei süllýedés sebésze”, „az endometriómák sebészi kezelésében” stb., stb. fordulatokban. Azt gondolom továbbá, hogy az általam előnyben részesített, régen bevált magyar kifejezések még akkor is tökéletesen fedik a mondanivalót, ha a beavatkozás túlmege a külső-belső női nemi szerveken, és érinti a vizeleti és/vagy a gyomor-bél stb. szervrendszereket. Tehát, ha lehet, maradjunk mi szülész-nőgyógyászok, és ne legyünk az angol nyelv kedvéért sem sebészek, ezután sem.

VÁLASZ

Bősze Péter

A kérdés nem annyira egyszerű, miként Gulyás doktor írja. Az Értelmező szótár+ (2007) szerint:

sebész: műtétet végző orvos; rokonszavak: műtőorvos, traumatológus (idegen), operatőr (idegen), kirurgus (rég), seb orvos, felcser – a →seb főnév nyelvújítás kori származéka
műtét: sebészi beavatkozás; rokonszavak: operáció, művi beavatkozás (választékos), műtétel (rég) – nyelvújítás kori összetétel: →*mű* 'mesterség' + *tét*: a →tesz ige származéka
műt: műt valakit, valamit: műtétet végez rajta; rokonszó: operál – a →*mű* főnév származékaként az operál ige tükröztetésévé jött létre a nyelvújítás korában

A szótár nem ismerteti a sebészet és a műtét fogalmát.

A Magyar értelmező kéziszótárban (1982) ezt találjuk:

sebészet: sérüléseket, kóros elváltozásokat műtéttel gyógyító orvostudományi ág – ezzel foglalkozó kórházi osztály
sebész: sebészettel foglalkozó szakorvos
műtét: gyógyító vagy kórmegállapító célú sebészeti beavatkozás
műt: operál valakit, valamit, műtétet végez

A műtéttanról nem ír.

A Wikipédia meghatározásában: a műtéttan az orvostudomány azon ága, amely a sebészeti beavatkozások elméleti alapjaival, eszközeivel és általános módszereivel foglalkozik.

A meghatározásokból az derül ki, hogy a sebészet az orvostudománynak a műtéttel gyógyító ága; a műtéttel gyógyítás tudománya. A műtéttan a műtétek kivitelezésével, a műtétek végzési módjával foglalkozó tudomány; a sebészet módszereinek a tudománya. A kettő fogalomköre tehát nem azonos: következőképpen alkalmazásuk is különbözik. A *sebészet* tágabb értelmezésű: felöleli a javallatokat stb. is. Ezt tükrözi a *sebészeti műtéttan* kifejezés is.

Az angol *surgery* szó jelenti a sebészet tárgykorét, de vonatkoztatják a műteti beavatkozásra is. A magyar nyelvhasználatban a *sebészet* szakszót nem vonatkoztatjuk a műteti beavatkozásra. A levélíró helyesen ezt teszi szóvá, vagyis hogy ne alkalmazzuk a *sebészet* kifejezést a *műtét* fogalomkörében. Például: *tegnap végeztem egy nőgyógyászati-sebészetet – műtétet; sebészeti-szülés – műtétes szülés; sebészi beavatkozás (terjengős) – műtét; az endometriómák sebészi kezelésében (terjengős) – műtéteiben*. Ugyanakkor az *endometriómák sebészete* már mást jelent, mint az *endometriómák műtétana*; az utóbbi az endometriómák műteti módszereit tárgyalja, az előbbi pedig még például azt is, hogy mikor javasolt a műtét.

A *nőgyógyászati sebészet* kifejezés valóban fából vaskarikának hat, főleg mert a sebészet és a nőgyógyászat az orvostudomány két különböző ága. A *női nemű szervek sebészete*

megnevezés azonban már helyénvaló – ennek tárgyköre nem fejezhető ki pontosan a *műtéttan* szóval.

IRODALOM

Eőry Vilma (szerk.) 2007. *Értelmező szótár+*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
 Juhász József – Szöke István – O. Nagy Gábor – Kovalszky Miklós (szerk.) 1982. *Magyar értelmező kéziszótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Hacki Tamás

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

A Semeleweis Kiadó főszerkesztőjének, Vincze Juditnak a javaslatára kérem a tanácsukat. 27 szerzőtársammal, Hirschberg Jenő professzor szerkesztőtársammal hamarosan megjelentetjük a *Foniátria és társtudományok* című kétkötetes, mintegy 1000 oldalas kézikönyvünket. Az ortográfia nagy gondot jelentett, amelyen sok tanácskozás alapján „átvergődtünk”. Most, az utolsó javítás során ütköztem abba a problémába, hogy kétféleképpen és nem következetesen használtam a *glottikus* és a *glottális* kifejezések mindenféle változatát: *glottális*, *szupraglottális* *struktúrák*, *glottális régió*, *glottális rezisztencia*, *glottális levegőpulsusok*, *glottális nyitás*, *glottális hangforrás* stb., majd *glottikus terület*, *szubglottikus nyomás*, *aryepiglottikus redő*, *transzglottikus levegőáramlás*, *glottikus levegőoszlop*, *szubglottikus rezonátortér* stb. A nyelvészek véleménye egyértelmű: a *glottikus* forma nem megfelelő alak, csak a *glottális* a helyes. Az orvoskollégák a *glottikust* használják. Németül: *glottisch*, *glottal*, angolul: *glottic*, *glottal* – egyaránt használatos. Arra gondoltam, hogy az anatómiai kifejezések esetén – *szupraglottikus* *struktúrák*, *aryepiglottikus redő* – a *glottikust* használnám, a fizikai kifejezések esetén – *transzglottális* *áramlás*, *szubglottális* *nyomás* – inkább a *glottális* formát. Hadd kérjünk tanácsot: mitévők legyünk?

VÁLASZ

Laczkó Krisztina

Induljunk két apró megfogalmazásbeli tévedésből. Az *ortográfia* helyesírást jelent, és ebben az esetben alapvetően nem erről van szó, hanem arról a kérdésről, hogy a *glottis/glottisz* görög eredetű, 'hangrés' jelentésű kifejezésből a magyar nyelv melyik, ugyancsak görög eredetű képzővel hoz létre új szótári egységet. Ez nyelvhasználati kérdés. Ennek tisztázása után lehet megnézni azt, hogy a képzett alakok helyesírása magyaros vagy idegen alakban használatos-e, illetve mit mondanak erről a szótárak és maga a gyakorlat. A másik félreérthető pont az, hogy a nyelvészek véleménye egyértelmű arról, hogy a *glottikus* alak nem megfelelő. Úgy vélem, efféle általánosítást semmiképpen nem lehet tenni. Mi a helyzet tehát?

Való igaz, hogy a fonetikai-fonológiai szakirodalomban kizárólagosan a *glottális* forma honosodott meg, összetett formái is magyaros írásmóddal szerepelnek: *szubglottális*, *transzglottális*. Az idegen szavak szótárai is ezt a formát adatolják (Bakos 1989,

Tolcsvai Nagy 2007). Ezzel szemben, ha megnézzük a Brencsán-szótárt (1983) vagy az orvosi helyesírási szótárt (1992), nem találjuk meg ezt az alakot, kizárólag a *glotticus* szerepel (még a magyaros írásmódot erősen előnyben részesítő Brencsánnál is), valamint különféle összetett formái: *subglotticus*, *transglotticus*, *supraglotticus*, *aryepiglotticus*. Vagyis úgy tűnik, hogy az azonos többlétrehozott, kétféle képzővel ellátott alak egyfajta szakmai jelentéshasadást mutat: az orvosi nyelv előnyben részesíti az *-icus/-ikus* képzőt (ezt a Google kereső is megerősíti), a fonetika-fonológia pedig az *-alis/-ális* képzőt (az idegen eredetű képzőkkel kapcsolatos elméleti és módszertani kérdéseket funkcionális alapon lásd Ladányi 2008, Ladányi 2014; formális megközelítésben: Belák 2006). Mindezek alapján a szerkesztők fent ismertetett döntése támogatandó, az egyetlen kérdés az, hogy a *glotticus* vagy a *glottikus* írásformát részesítsék-e előnyben, és ez már helyesírási probléma. A szótárak a latinus írásmódot javasolják, ám semmi akadály a magyaros forma bevezetésének. Ha ez a döntés születik, akkor arra kell figyelni, hogy az idegen eredetű összetételi előtagok írásmódja is magyaros legyen, ez a fenti példák alapján az *aryepiglotticus* esetében lehet erősen kérdéses.

IRODALOM

Bakos Ferenc 1989. *Idegen szavak és kifejezések szótára*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Belák Erzsébet 2006. *Szóalkotástan az orvosi terminológiában*. Semmelweis Kiadó, Budapest.

Brencsán János 1983. *Új orvosi szótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Fábián Pál – Magasi Péter 1992. *Orvosi helyesírási szótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Ladányi Mária 2008. *Produktivitás és analógia a szóképzésben: elvek és esetek*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

Ladányi Mária 2014. Idegen képzők a magyar szóképzésben: rendszeresség, produktivitás, versengés. In: Laczkó Krisztina – Tátrai Szilárd (szerk.): *Elmélet és módszer. Nyelvészeti Tanulmányok*. Eötvös József Collegium, Budapest, 237–262.

Tolcsvai Nagy Gábor 2007. *Idegen szavak szótára*. Osiris Kiadó, Budapest.

Schlamadinger József

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

Amióta vén nyugdíjasként genetikajegyzeteket szerkesztek, mindig a magyar nyelv általános szabályaival (és nem az orvosi nyelvvel) kerülök összeütközésbe, de szigorúan orvosi szövegek kapcsán. (Bár lehet, az orvosi nyelvvel is, csak nem veszem észre?) Ifjabb kollégáimmal, akik egyik-másik fejezetet írnak/írták, a tárgyban szereplő (és a genetikában alapvető) szó toldalékolására vonatkozóan térnek el a nézeteim. Szerintem *allélek*, szerintük *allélok*. A baj az – számomra –, hogy Laczkó Krisztina és Mártonfi Attila is az *allélok* forma mellett tör lándzsát (Osiris-helyesírás). Sőt! A számítógép az *allélek* formát aláhúzta pirossal, az *allélok*at meg nem. Ezek szerint elő kell vegyem a pendrive-ot, és ráereszteni az azon lévő szövegre a „csere” funkciót, a *lek*-et mindenütt *lok*-ra javítandó. Vagy elmegy azért a *lek* a második kiadásban is?

VÁLASZ

Laczkó Krisztina

Az Osiris-helyesírás nem normatív szótár az alakváltozatok szempontjából. Mártonfi Attila szóbeli közlése szerint úgy készültek a (szigorúan nem normatív célú) ragozási minták, hogy ha a forrásainkban (VégSz., RagSz.) csak magas vagy mély hangrendi lehetőség szerepelt, egyszerűen átvettük, ha viszont vagylagosság, akkor a Magyar nemzeti szövegtár, illetve adathiány esetén a Google statisztikáját használtuk. (Ha nem volt egyik sem több, mint a másik kétszerese, akkor csupán a sorrenddel és a kötőjellel érzékeltettük a gyakoribb esetet, ha ennél nagyobb volt a különbség, de a 10%-ot meghaladta a ritkábbik alakváltozat részesedése, akkor zárójeles alakváltozatot csináltunk.) Az *allél* esetében nyilvánvalóan a forrásunk volt tisztán mély hangrendű, merthogy a Magyar nemzeti szövegtárban csaknem egyforma a két hangrendű alakváltozat gyakorisága, a magas hangrendűé hajszállal magasabb. A lényeg azonban az, hogy e tekintetben (minthogy nem helyesírási kérdés) az Osiris-helyesírás nem normatív, nem előíró, pusztán tájékoztató jellegű. Szándék szerint is. A következő kiadásban ennek kell szerepelnie (a többes szám és a birtokos személyjeles alak fordított sorrendje nem véletlen, hanem a Magyar nemzeti szövegtár gyakorisági adatainak a következménye): *allél: allélt, allélek ~ allélok, allélja ~ allélje*. Vagyis ez azt jelenti, hogy teljesen megfelelő az *allélek* változat is, az lenne a lényeges, hogy egységesen szerepeljen valamelyik forma a könyvben.

Wittmann István

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

Szeretném felhívni a szakmai közönség figyelmét egy terjedőben lévő, sőt inkább már széles, nem szakmai körökben is gyakori nyelvi jelenségre. Amikor először tudományos diákköri és PhD-tanítványaimtól hallottam, azt hittem, hogy csupán nagy empátiakészségük jele az, hogy a tudományos munkákban tanulmányozott kísérleti állapotokat megszemélyesítik, és úgy beszélnek róluk, hogy *ők*. Meghökkenve észleltem, hogy az állatok elvesztésekor azt mondták a hallgatók, hogy a patkányok *meghaltak*. Ezután már kifejezetten figyeltem erre a jelenségre, és így feltűnt, hogy néhány laborasszisztens már a tárgylemezre is azt mondja, hogy *ő*. Ez már felbosszantott, de hamarosan látnom kellett, hogy ez – ahogy mondani szokás – csak a jéghegy csúcsa. Szívesen nézem az állatok életét bemutató természetrajzfilmeket, amelyekben a szinkronizált magyar szöveg szinte kizárólag úgy említi az állatszereplőket, hogy *ők* így vagy úgy cselekedtek, és elhul-lásukkor arról beszélnek, hogy meghaltak.

Kérdésem az, rosszul érzem, hogy a magyar nyelv elkülöníti az állat és az ember megszólítását, és külön szavakat használ az állat elvesztésére: *elhullás, elpusztulás* és talán a kevésbé kedvelhető *megdöglés* kifejezést alkalmazva, szemben az ember esetében használt *meghal* szóval? A költői megszemélyesítéstől eltekintve nem ez az elfogadott forma? Helytelen az a gondolatom, hogy

– az ilyen szempontból kevésbé differenciáltan fogalmazó – anglicizmus beszűrődésével van dolgunk? Az angolban a *she* és a *he* vonatkozhat állatra és emberre is, a *death* egyszerre jelöli az ember halálát és az állat pusztulását. Talán az igénytelen szinkron gyorsan terjedő, káros hatását láthatjuk ebben? Megköszöném, ha kérdéseimre választ kaphatnék, és ha aggodalmam igaznak bizonyul, örülnék, ha kiváló folyóiratuk segítené ennek az aktuális nyelvrontó jelenségnek a visszaszorításában.

VÁLASZ

Laczkó Krisztina

Mindenekelőtt le kell szögezni: addig, amíg megfelelő min-távétellel, megfelelő számú adatközlővel nem végzünk a jelenségre vonatkozó pontos felmérést, addig mindenféle értékítélettel és következtetéssel várunk kell – egy nyelvész soha nem ítékezhet pusztán saját esetleges észlelése alapján. Különösen, hogy minden újfajta jelenség sokkal feltűnőbb, emergensebb az észlelésben, mint a megszokottak, és ez tévesen válthat ki nem éppen pontos következtetést. Kétségkívül felfigyelhetünk arra a jelenségre, hogy a magyar nyelv személyes névmásainak használata az élettelen világ dolgaira való rámutatáskor, legalábbis a beszélt nyelvben, mintha ténylegesen elmozdult volna, ám az, hogy ez az angol nyelv hatása lenne, semmivel nem bizonyítható, ahogy az sem, hogy az állatokra vonatkozó metaforák is onnan táplálkoznának.

Először is nézzük az állatokra vonatkozó megszemélyesítéseket és metaforákat. Ezek csak úgy létezhetnek, ha valóban van egyfajta éles határ a megnevezések és bizonyos velük kapcsolatos, az étellel a fajok szerint összefüggő események vonatkozásában a nyelvhasználatban, azaz az ember *meghal*, az állat *elpusztul*, de jó néhány efféle elkülönülő, alapvetően semleges szópár létezik még: *szül* – *ellik*, *terhes* – *vemhes* stb. Ezek mind alkalmassá válnak arra, hogy mindkét irányban metaforikus használatúak legyenek, ebben az esetben nagyon erőteljesen attitűdalapon. Ha gondoskodom egy állatról, felelősséget vállalok érte, beindul a Kis Herceg-hatás, az ember az állatot igen könnyedén antropomorfizálja, és ez egyértelműen megmutatkozik a nyelvhasználatban abban, hogy „emberi” kifejezéseket alkalmaz rájuk (internetes társalgásokban például a macska- vagy kutyatulajdonosok között ezek szinte kizárólagosak, még az *aki* vonatkozó névmás esetében is). Úgy vélem, ez alapvető emberi tulajdonság, és nincsen köze az angol hatáshoz. Ahogy a fordítottja is igaz: kifejezetten sértő „állati” kifejezéseket emberre használni (*Dögölj meg!*, *zabál* stb.). Mindezek nem új keletűek. A megszemélyesítések és metaforák használata olyannyira nem a költői nyelv jellegzetessége, hogy gyakorlatilag teljes mértékben átszövi az egész köznyelvet (az asztalnak, a hegynek is lába van). Erre vonatkozóan érdemes elolvasni a következő két monográfiát: Lakoff–Johnson 1980; Kövecses 2005.

A személyes névmások használata is összefügg a fentiekkel. Induljunk ki abból, hogy a magyar teljesen „nemtelen” nyelv. Tudjuk, hogy léteznek olyan nyelvek, amelyekben mind a

grammatikai, mind a természetes nemeknek van nyelvi megfeleltetésük. A német például jellegzetesen a grammatikai nemeket helyezi előtérbe (gondoljunk arra, hogy a ’lány’ jelentésű *Mädchen* főnévnek *das* a névelője, azaz semleges nemű), a latinban alapvető grammatikai nemeket felülírja a természetes nem (a *poeta* ugyan első declinációs ragozású, ide az *a* végű nőnemű főnevek tartoznak, de a latin szemlélet szerint a költő csak férfi lehet, így a szó a természetes nemnek megfelelően hímnemű, lásd a melléknévi egyeztetést: *poeta doctus*), az angol csak a természetes nemeket különbözteti meg a személyes névmási rendszerben: *he*, *she*, *it*. A magyarban semmi efféle nem létezik. Ez uráli ősi öröksége a nyelvnek, a finn nyelv is csak az önálló életében hozott létre egy semleges nemű személyes névmást (*se*), ám a *hän* névmás már nem különbözteti meg a férfit és a nőt. Vagyis ez azt jelenti, hogy a legegyszerűbb gesztussal kísért helyzeti rámutatásnál a magyar nyelv eredendően nem személyes névmást használ az élettelen tárgyakra, hanem a mutató névmásokat: *ez-az*. Ennek viszont az a következménye, hogy minden esetben el kell helyezni a térben azt a tárgyat, amelyet kijelölünk, a közelség és a távolság kategóriájában (a magyar mutató névmási rendszer egyébként rendkívül nagy önálló egyedszámmal rendelkezik, így képesek vagyunk téri viszonyítást adni a tulajdonságoknak, a mennyiségeknek, a módnak stb.). A gesztussal kísért rámutatás esetében (szakszóval geszturális deixis) tehát a névmáshasználat alkalmas az attitűdjelölésre: ha az *ez* névmást önállóan emberre használjuk, minden esetben negatív vonatkozású, ezzel szemben az *ő* névmás tárgyra való alkalmazása pozitív viszonyulást jelöl, azaz teljes mértékben hasonló metaforikus használatról van szó, mint a fent említett igék és melléknévek esetében. Ráadásul mindez csak az alanyesetre és az egyes számú tárgyesetre igaz a személyes névmást illetően, ugyanis a ragos alakok a szövegekben, visszautalás esetén, a legtermészetesebb módon vonatkozhatnak élettelen tárgyakra is. És hogy ez nem új, esetleg angol nyelvi hatás alapvetően a nyelvben, azt az is megerősítheti, hogy azzal a kérdéssel, hogy „mikor *őket*, mikor *azokat*?” a visszautalásban, már Arany János is foglalkozott, a nyelvvelő szakirodalomban pedig a mai napig nem jutott nyugvópontra a kérdés.

Kétségtelen azonban, hogy valóban észlelhető az *ő* metaforizációjának terjedése a beszélt nyelvben, gesztussal kísért deixisek esetében, sőt vélhetően az internet közvetítette társalgásokban is. Ezek felmérése viszont még zajlik, így amíg ez nem hoz eredményt, nem tennék semmiféle általánosító kijelentést. A kérdéskörben született legrészletesebb tanulmány a mai napig a következő: Laczkó–Tátrai 2012.

IRODALOM

Kövecses Zoltán 2005. *A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe*. Typotex Kiadó, Budapest.

Laczkó Krisztina – Tátrai Szilárd 2012. Személyek és/vagy dolgok. A harmadik személyű és a mutató névmási deixis a magyarban. In: Tolcsvai Nagy Gábor – Tátrai Szilárd (szerk.): *Konstrukció és jelentés. Tanulmányok a magyar nyelv funkcionális kognitív leírására*. ELTE, Budapest, 231–258.

Lakoff, George – Johnson, Mark 1980. *Metaphors We Live By*. The University of Chicago Press, Chicago.